

ВОЛОДИМИР ШЕДЯКОВ:

«СОЦІАЛЬНЕ РОЗШАРУВАННЯ СТАЄ РЕЗУЛЬТАТОМ НЕ ТІЛЬКИ КОРУПЦІЇ, А Й ВІДСУТНОСТІ ДІЄВИХ СОЦІАЛЬНИХ ЛІФТІВ, ПОВНОЦІННОЇ МОЖЛИВОСТІ «САМОМУ ЗРОБИТИ СЕБЕ»

VOLODYMYR SHEDYAKOV:

«SOCIAL LAYERING IS NOT THE RESULT OF CORRUPTION ONLY, BUT THE ABSENCE OF EFFICIENT SOCIAL LIFTS AND FULL ABILITY OF «MAKING YOURSELF»

Україна пережила в останні періоди вже не одну масштабну трансформацію як політичної, так і економічної підсистем суспільства. На жаль, магістральні напрями цих трансформацій дуже часто йшли в розріз із соціальними домінантами. Це призвело до виникнення українських феноменів «втраченого десятиліття» та «втрачених поколінь», відсутності «соціального ліфта», консервації квазіринкової моделі компрадорського капіталізму з тотальним домінуванням влади олігархів і перманентним зубожінням широких мас населення. Великий бізнес так і не став соціально відповідальним, а малий і середній – не отримав критично необхідного рівня соціального партнерства. Як позбутися вже хронічних соціальних «виразок» та запустити маховик формування нової соціальної архітектури українського суспільства, особливо в нинішніх умовах, коли екологічні загрози мультиплікативним чином впливають на інтенсифікацію внутрішніх деструктивів? Із цим питанням ми звернулися до відомого українського вченого та громадського діяча, доктора соціологічних наук, кандидата економічних наук **Володимира Шедякова**.

«Вибір моделі соціального партнерства не тільки характеризує, а багато в чому й визначає основні тренди розвитку як власне трудових відносин, так і соціальної ситуації у країні в цілому».

«Social partnership model's choice not only characterizes, but also determines the main development trends both of workplace relations themselves and the social situation in country on the whole».

при невпевненому та суперечливому розвитку економічної сфери (зокрема, неадекватному завданням стійкого соціально-економічного зростання стану трудових відносин). Утім формування та вдосконалення системи виробничої демократії, налагодження соціального партнерства здатне забезпечити продуктивну соціальну взаємодію основних суб'єктів трудових відносин шляхом узгодження їх інтересів легітимними, демократичними, ненасильницькими засобами.

Наприклад, **вибір моделі соціального партнерства не тільки характеризує, а багато в чому й визначає основні тренди розвитку як власне трудових відносин, так і соціальної ситуації у країні в цілому.** Відповідно налагодження соціального партнерства та вдосконалення меха-

нізмів промислової (в першу чергу виробничої) демократії – шлях не тільки розвитку трудових відносин, а й закріплення позитивного вектору трансформацій суспільної ситуації. І навпаки, невідкріплені адекватними перетвореннями в трудовій сфері, в цілому – соціально-економічними змінами, результати політичних процесів приречені на майбутній перегляд і реакцію в рамках подальшого ходу історії.

Володимир Євгенович Шедяков вищу освіту отримав на економічному факультеті Харківського державного університету (Ленінський стипендіат, перша наукова публікація – в московському збірнику на 3-му курсі). Після завершення навчання залишився на профільній кафедрі викладачем, пізніше працював там же старшим викладачем, доцентом та професором. У березні 1990 року достроково захистив кандидатську дисертацію, у березні 1997 захистив докторську дисертацію.

У 1997-1998 роках – заступник начальника управління Харківської обласної державної адміністрації (водночас – професор економічного факультету Харківського держуніверситету). Депутат Харківської облради двох скликань (1990, 1994 роки), заступник голови постійної Комісії з питань економічної політики та управління народним господарством, екології та природокористування, а також координатор фракції. Пізніше – на аналітичних та управлінських посадах різних аналітичних, дослідницьких та освітніх структур у Києві.

Сфера наукових інтересів – проблеми теорії та практики трудових відносин, людський чинник виробництва, управління й стимулювання, державне та регіональне (міське) регулювання, проблеми модернізації та формування еліт, інформаційні впливи, міфотворчість та наукознавство. Є автором близько 300 наукових публікацій у країні та за кордоном (в Австралії, Ірландії, Італії, Китаї, Росії, США, Японії), серед яких близько 20 монографій.

– **Володимире Євгеновичу, серед різноманіття проблем сьогодення, на вашу думку, які уявляються найбільш загрозливими?**

– Одне з провідних протиріч сьогодення України, на мою думку, пов'язано з наявністю досить конкурентного політичного поля

– **Яку роль для налагодження виробничої демократії відіграють ціннісні основи суспільства?**

– **Беззаперечний пріоритет фундаментальних прав і свобод людини співзвучає зі збереженням базових духовних опор і базових ціннісно-сміслових комплексів культурно-цивілізаційного світу.** Забезпечення єдності соціальної тканини суспільства (використання соціального капіталу) – неодмінна умова сталого економічного процвітання. Відтак знаходження оптимальних форм продуктивного поєднання ціннісних підстав і соціального поля – необхідність успішного тривалого економічного розвитку.

Спроби розгляду в якості одного з найвищих пріоритетів розвитку завдань інтегрування в будь-які наднаціональні структури, поширення інститутів «корпоративного громадянства» міжнародних компаній можуть межувати з інформаційним підривом власних базових ціннісно-сміслових комплексів, а також і з «отруєнням суспільства» чужими йому ціннісними ієрархіями, що загрожує підвищенням рівня соціального ірраціоналізму. З точки зору наукової школи Л. Гумільова це може відкрити шлях до становлення соціальної химери, відчужує і робить нестерпним саме життя. Особливо небезпечними подібні тенденції можуть стати стосовно будь-яких держав, які переживають активні трансформації і/або неповністю відбулися за відсутності потужних національно-орієнтованих еліти та середнього класу, а то і взагалі при наявності зовнішньої спрямованості головних інтересів економічних і політичних «капітанів».

Вкрай загрозливими можуть стати феномени «ринкового фундаменталізму», «ліберального мракобісся» з насадженням (за рахунок, перш за все, впровадження подвійних стандартів в оцінці процесів, духовно-ідеологічної агресії, відвертих неповаги і навіть презирства

до опонентів, пересмикування фактів історії та сьогодення) культури осквернення минулого, особистої безвідповідальності, детабування, підриву історичної пам'яті, осміяння минулого та міфічно-символьної дегероїзації, десакарлізації та прямого руйнування опорних ціннісно-сміслових комплексів, що скріплюють наш культурно-цивілізаційний світ і забезпечують його самоідентичність.

– *Але чи не стане соціальна сфера та впровадження соціально визначених норм у трудовий процес додатковим тягарем для економіки, що привнесе додаткову уразливість для конкурентоспроможності вітчизняних товарів та економіки в цілому?*

– Світова фінансова криза ще раз нагадала про роль вивіреного підходу в питаннях соціальної відповідальності, її стратегії і тактики, підтвердивши таким чином ідеї і підходи піонера в галузі корпоративної соціальної відповідальності й стратегії продуктивних інвестицій у соціальну сферу, засновника канадської *Impakt* Пола Кляйна. **З одного боку, популістська демагогія здатна «збити з темпу» економічний розвиток, з іншого – точність вибору соціальної політики може забезпечити найбільш міцну основу політичної стабільності та господарського зростання.**

Одним із суттєвих чинників та складових безпеки суспільства є рівень його системної адаптації до глобальних і національних трансформацій соціально-економічної ситуації. Насамперед це стосується системотворчих відносин праці, власності та управління. Відтак подальший розвиток організації соціального партнерства на виробництві та в суспільстві – важлива частина і чинник вирішення завдань подальшого розвитку громадянського суспільства.

– *Яке значення для організації та управління мають технологічні зміни й соціальні трансформації нашого часу?*

– Давно відомо: розквіт країни починається з поширення доступу творчих особистостей до ресурсних баз та зменшення жорстких обмежень і директив. **Соціальне розшарування стає результатом не тільки корупції, а й відсутності дієвих соціальних ліфтів, повноцінної можливості «самоу зробити себе».** Отже, потрібним є бережливе ставлення до кожного, створення можливостей для самореалізації у творчості, наголос на фігурі «self-made man».

На сьогодні для нової економіки характерним стає поєднання ознак масово-конвеєрної та ремісничої організації виробництва, що дозволяє здійснювати швидку перебудову виробничого циклу під можливість частоті зміни випуску високоякісної продукції. Після «інформаційного вибуху» в глобальному масштабі, а також у міру наростання ролі інтелектуальної і творчої праці всупереч фізичним і механічним функціям значення творчого начала й володіння методологією (що дозволяє створення нового і відбір необхідної інформації з моря сірого шуму) не тільки збільшується, а й вимагає мотиваційно-спонукальної ієрархії, пов'язаної з відносинами не підпорядкування, а співробітництва.

Для максимального розвитку й продуктивного використання інтелектуального потенціалу суспільства вкрай важливо бачити в людині, якій ставиш завдання, не підлеглого, а колегу. Відповідно для керівника вже зовсім недостатньою є професійна компетентність; вона повинна поєднуватися з умінням мотивувати, зацікавити в результаті.

– *У чому полягає «соціальна місія» підприємництва в цих умовах?*

– Досвід соціально відповідального підприємництва накопичується здавна. Сторіччями формувалося розуміння того, що

організація соціального партнерства – обов'язкова умова стійкого розвитку суспільства. Ще на базі суспільного договору Руссо розвивалося розуміння того, що лідери повинні служити суспільству, якщо не хочуть поставити під сумнів власну легітимність, а основа сучасного підходу до соціальної відповідальності бізнесу закладена американським економістом Р.Боуеном, який в роботі «Соціальна відповідальність бізнесмена» вперше дав визначення та характеристику соціальної відповідальності, зазначивши, що «вона відноситься до зобов'язань бізнесменів дотримуватися такої політики, ухвалювати такі рішення та слідувати таким лініям поведінки, які є найбільш бажаними з погляду цілей і цінностей нашого суспільства».

Відповідно до сучасного розуміння цієї концепції **корпорації повинні разом з державними органами та громадськими організаціями сприяти підвищенню соціального добробуту й зростанню сукупного соціального капіталу**, несучи солідарну відповідальність за стан економіки, системи освіти охорони здоров'я та культури, навколишнього середовища тощо на трьох рівнях: власне організації виробничого циклу, формування соціальних програм, які на нього безпосередньо впливають, а також створення загального середовища життєдіяльності корпорації. **«Внутрішня» соціальна відповідальність корпорації проявляється насамперед у відповідальному ставленні до персоналу.** Водночас через більшу вмотивованість персоналу та покращення взаємодії із суспільством послідовна партнерська організація трудових відносин та соціальна відповідальність навіть з вузько прагматичної точки зору є високоєфективною.

– *Яку роль має відігравати промислова демократія в розкритті, застосуванні та розвитку суспільного потенціалу?*

– Розвиток трудових відносин соціального партнерства безпосередньо пов'язаний з відповідями на сукупність цих питань. При формуванні в глобальному масштабі «економіки знань» він стає безальтернативним для забезпечення системного рівня громадянського суспільства. Відповідним чином на сьогодні в глобальному масштабі в трудових відносинах здійснюється практичний рух: від конфліктної до партнерської моделі взаємодії, від розбору окремих індивідуальних випадків до управління відносинами і потоками, від складання прогнозів до використання достовірної інформації, від ворожості до співпраці, від опори на обмежений досвід до стратегії переходу, від інтеграції функціональної до процесуальної, від вертикальної до віртуальної, від заховання інформації до її обміну, від використання суб'єктивного досвіду до безперервного навчання тощо.

Причому, як свідчить світовий та вітчизняний досвід, ідеї виробничої демократії, групової організації праці, збагачення діяльності, гнучкого робочого часу, корпоративної культури, проектно-матричного управління й утворення на їх основі «управлінських композицій» можуть принести більший ефект саме під час форсованої трансформації, а не в класичних ринкових умовах їх існування – через ширший спектр як позитивних, так і негативних наслідків рішень, що приймаються.

– *Дуже дякую Вам за інтерв'ю!*

«Корпорації повинні разом з державними органами та громадськими організаціями сприяти підвищенню соціального добробуту й зростанню сукупного соціального капіталу».

«Corporations with governmental bodies and public organisations are to favour social welfare increasing and joint social capital growth».